

4. Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни: постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 року № 432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/432-2017-%D0%BF> (дата звернення: 22.04.2026).

5. International Labour Organization. Decent work and the 2030 Agenda for sustainable development. URL: <https://www.ilo.org/topics-and-sectors/decent-work-and-2030-agenda-sustainable-development> (дата звернення: 22.04.2026).

Тимошенко Т. О.,
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри регіоналістики і туризму,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
експерт-дослідник, Президент ФРТУ

СТАЛИЙ ТА ІНКЛЮЗИВНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК РЕГЕНЕРАТИВНОЇ МОДЕЛІ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної війни та необхідності повоєнного відновлення України, розвиток туристичної галузі потребує фундаментального перегляду стратегічних підходів. Мова йде про перехід від традиційної моделі споживання ресурсів до регенеративної моделі, яка не лише мінімізує негативний вплив на довкілля, а й активно відновлює соціальний, культурний та природний капітал територіальних громад, забезпечуючи сталий та інклюзивний розвиток. Дане дослідження базується на засадах «Перехідного шляху для туризму» (*Transition Pathway for Tourism*), що є ключовим документом Європейської Комісії для забезпечення подвійного (зеленого та цифрового) переходу галузі до 2030 року [2].

Регенеративний туризм виступає як потужний інструмент диверсифікації економічного розвитку. На відміну від концепції «сталого розвитку», яка фокусується на підтримці поточного стану, регенеративна модель передбачає активне лікування

територій та громад. Використання європейського досвіду «Transition Pathway» дозволяє українським громадам сформувати дорожню карту відновлення, де туризм стає драйвером інвестицій у «зелену» інфраструктуру та цифровізацію управлінських процесів. Це створює умови для так званого «twin transition», де цифрові інструменти допомагають досягати екологічних цілей [1; 2].

Для сільських громад України, що стикаються з ризиками депопуляції, агро- та екотуризм є стратегічним напрямом диверсифікації доходів. Сільський розвиток через призму туризму дозволяє капіталізувати локальні активи, які раніше вважалися малозначущими. У межах інтегрованого кластерного підходу (*Integrated Cluster Approach*) громади отримують можливість проводити системну інвентаризацію та облік туристичних активів. Важливим аспектом є створення комплексних турпродуктів на основі місцевих ремесел та традицій. Відновлення старовинних видів промислів (гончарство, ткацтво, традиційне куховарство) не лише зберігає культурну ідентичність, а й формує унікальну торгову пропозицію (USP) громади, що підвищує її конкурентоспроможність на міжнародному ринку [3].

Центральним елементом стратегії «Туризм 2030» є людиноцентричність. Управління дестинаціями має базуватися на широкому залученні стейкхолдерів (*stakeholder engagement*), включаючи вразливі групи населення. Важливою складовою є підготовка кадрів у межах «Пакту про навички в туризмі» (*Pact on Tourism Skills*). Це передбачає не лише навчання сервісу, а й формування інклюзивної культури персоналу. Адже інклюзія — це не тільки пандуси, а й професійна здатність персоналу працювати з людьми, що мають досвід травми, зокрема ветеранами та постраждалими від військових дій цивільними особами [3; 5].

Важливою умовою впровадження сталого та інклюзивного туризму є вимоги доступного туризму (*Accessible Tourism*) та цифровізація. В контексті війни в Україні значно зросла потреба у реабілітаційній функції туризму. Туризм сьогодні — це право людини на доступ до ресурсів для відновлення. Досвід європейських міст, таких як Брюссель чи досвід Львова у розробці планів безбар'єрності, демонструє, що

інклюзивна інфраструктура стає базовою вимогою для сталого розвитку. Цифровізація відіграє тут ключову роль. Маркетинг культурної спадщини через цифрові інструменти (VR/AR-екскурсії, інтерактивні карти доступності) дозволяє залучати маломобільні групи та надавати доступ до культурних цінностей тим, хто не може відвідати їх фізично. Це також сприяє подоланню стигматизації осіб з інвалідністю, інтегруючи їх у загальний туристичний простір [4].

Для забезпечення ефективності управління дестинацією необхідно впроваджувати систему вимірюваних індикаторів. Європейська система індикаторів туризму (*ETIS*) є оптимальним інструментом для «розумного управління» (*Smart Tourism Destination Management*). Система дозволяє громадам відстежувати комплексні показники, а саме:

- Економічні: податкові надходження, динаміка підприємництва.
- Соціальні: рівень задоволеності місцевого населення, соціальні гарантії для працівників галузі.
- Екологічні: обсяги відходів, споживання енергії та збереження біорізноманіття [1].

Сталий туризм, виміряний через інструментарій ETIS, дозволяє трансформувати громаду з об'єкта допомоги на суб'єкт сталого економічного розвитку, що здатен генерувати додану вартість, зберігаючи при цьому свою унікальну спадщину та природні ресурси для майбутніх поколінь [1; 2; 3].

Список використаних джерел

1. European Commission. The European Tourism Indicator System (ETIS) for sustainable destination management. URL: https://www.google.com/search?q=https://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/indicators_en
2. European Commission. Transition Pathway for Tourism. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. 58 p. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/49498/attachments/1/translations/en/renditions/nativecite>

3. Тимошенко, Т., Шевчук, О., & Шевчук, О. Розвиток туризму в громадах і регіонах України в умовах повоєнного відновлення. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-124>

4. Тимошенко Т.О, Шевчук О.А, Шевчук О.В. «Легідний» маркетинг та позиціонування громад і регіонів в контексті повоєнного відновлення туризму в Україні з врахуванням світового досвіду. *Економіка та суспільство*. 2024. № 64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-152>

5. Гапоненко Г.І., Євтушенко О.В., Шамара І.М. Безбар'єрне середовище як передумова сталого розвитку туризму в Україні. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносин. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2025. № 21. С. 178–193. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2025-21-19>

Ткач Н. О.,

доцент кафедри публічного та міжнародного права,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
ORCID: 0009-0002-1242-6431

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ЯК СКЛАДОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ ТА ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ

У сучасних умовах демократичного розвитку України гендерна рівність набуває значення не лише соціального чи гуманітарного принципу, а й важливого критерію якості публічного управління, освітньої політики та функціонування державної служби. Особливе значення ця проблема має у сфері вищої освіти, оскільки саме заклади вищої освіти формують професійний, управлінський, науковий та ціннісний потенціал держави. Конституція України закріплює рівність громадян перед законом та прямо визначає, що рівність прав жінки і чоловіка забезпечується, зокрема, наданням рівних можливостей у здобутті освіти, професійній підготовці, праці та громадсько-політичній діяльності [1].